

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/Issue Özel Sayı 1 (Ekim/October 2023), s. 1249-1271.
|| Geliş Tarihi-Received: 16.09.2023
|| Kabul Tarihi-Accepted: 11.10.2023
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1361402

Türkiye'deki Ebeveynlerin İnternet Kullanım Alışkanlıkları ve Dijital Okuryazarlık Becerileri Üzerine Bir Araştırma

A Study on Internet Usage Habits and Digital Literacy Skills of Parents in Turkey

Şahin BAYZAN*
Önder YILDIRIM**
Türkan KARAKUŞ***
Engin KURŞUN****
Yiğit Emrah TURGUT*****
Alper ASLAN*****

Öz

Araştırmanın amacı, Türkiye'deki ebeveynlerin internet kullanım alışkanlıklarını, dijital okuryazarlık becerileri araştırmak ve ebeveynlerin çocuklarını dijital risklerden korumadaki arabuluculuk stratejilerini incelemektir. Bu amaçla ebeveynlerin; internette bilgiye erişebilme, gizliliklerini sağlayabilme, pozitif içerik üretebilme, dijital araçları bilinçli ve güvenli kullanabilme gibi operasyonel, yaratıcı ve mobil becerileri incelenmiştir. Bu çalışmanın örneklemini, Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması düzey-2'ye göre Türkiye'nin 81 ilden seçilen ve 8-16 yaş grubundaki çocukların ebeveyni olan 10.475 kişiden oluşmaktadır. Veriler, Global Kids Online çerçevesine uygun olacak şekilde kişisel ve demografik bilgi formuna ek olarak araştırmacılarca hazırlanan 23 soruluk veri kümesi kullanılarak çevrimiçi anket yoluyla toplanmıştır. Veriler betimsel istatistik modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular; ebeveynlerin büyük çoğunluğunun internet erişimi için akıllı telefon kullandığını, interneti zaman alıcı ve mahremiyet konusunda endişeye sebep olan bir platform olarak algıladıklarını ortaya koymuştur. Erkeklerin operasyonel ve bilgiyi tarama becerilerinin kadınlara oranla yüksek olduğu, sosyal gizlilik becerisinin ise değişkenlik gösterdiği tespit edilmiştir. Ebeveynler, kızlar için aktif arabuluculuk faaliyetlerini tercih ettiği ancak ebeveynlerin yaşı ilerledikçe aktif arabuluculuk düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Anneler, babalara oranla çocuklarının internet faaliyetlerini daha sık kontrol etmektedir. Ebeveynlere

* Dr., Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, e-posta: sahinbayzan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5610-0006.

** Dr., Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, e-posta: onderiyildirim_86@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-4333-2323.

*** Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, e-posta: t.karakus@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5809-3962.

**** Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, e-posta: ekursun@atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5649-8595.

***** Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, e-posta: yigitemrah.turgut@erdogan.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6306-4090.

***** Doç. Dr., Munzur Üniversitesi, e-posta: alperaslan@munzur.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2970-6114.

göre erkek çocuklar, kız çocuklardan daha fazla internet riskleriyle karşılaşmaktadırlar. İnternette karşılaştığı durumlarla ilgi kız çocuklar, erkek çocuklardan daha fazla ebeveynlerine başvurmaktadır. Ebeveynlerin büyük bir çoğunluğu, çocuklarının internette karşılaştığı sorunlardan habersizdir.

Anahtar Kelimeler: Dijital ebeveynlik, ebeveyn arabuluculuğu, dijital mahremiyet, dijital beceriler, güvenli internet.

Abstract

The aim of the research is to investigate internet usage habits, digital literacy skills of parents in Turkey and to examine the mediation strategies of parents to protect their children from digital risks. For this purpose, parents; Operational, creative and mobile skills such as accessing information on the Internet, ensuring their privacy, producing positive content, and using digital tools consciously and securely were examined. The sample of this study consists of 10,475 people selected from 81 provinces of Turkey according to Turkey Statistical Regional Units Classification level-2 and who are parents of children in the 8-16 age group. The data were collected through an online questionnaire using a dataset of 23 questions prepared by the researchers, in addition to the personal and demographic information form, in accordance with the Global Kids Online framework. The data were analyzed using the descriptive statistical model. Results; revealed that the vast majority of parents use smartphones for internet access, perceiving the internet as a time-consuming and privacy-related platform. It has been determined that men's operational and information scanning skills are higher than women's, and their social privacy skills vary. It was observed that parents preferred active mediation activities for girls, but the level of active mediation decreased as the age of the parents increased. Mothers check their children's internet activities more frequently than fathers. According to parents, boys face more internet risks than girls. Girls are more likely to consult their parents about the situations they encounter on the internet than boys. The vast majority of parents are unaware of the problems their children face on the internet.

Keywords: Digital parenting, parental mediation, digital privacy, digital skills, safer internet.

Giriş

İnternet ve internet teknolojilerinin önemi zaman içerisinde oldukça artmış, bireyler için vazgeçilmez bir gereklilik haline gelmiştir (Ceyhan, 2011). Günümüzde dünyada yetişkinler arasında internet kullanıcı sayısı 4 milyardan fazladır (We are social, 2023). İnternet, insanların hayatlarını birçok açıdan etkileyen, iletişimden bilgiye erişime, eğitimden iş imkânlarına, alışverişten seyahate, eğlenceden sosyalleşmeye kadar pek çok alanda birçok fırsat sunan bir teknoloji olarak hayatın merkezine yerleşmiştir (Chassiakos vd., 2010). Bunun doğal sonucu olarak internet, serbest zamanı değerlendirme, çalışma, bilgiye erişim, iletişim, alışveriş, eğlence, seyahat, eğitim, sanat, medya gibi birçok alanda alışkanlıkları değiştirmiş ve kişilerin hayatına yeni bir boyut katmıştır (Livingstone ve Helsper, 2010). Geniş kitleler üzerinde yarattığı etkiyle bir anlamda toplumları değiştirmiş ve dönüştürmüştür.

İnternetin, dünyanın her yerinde aynı hızda yaygınlaşmış olmasa da fırsat eşitliğine olumlu katkısı olmuştur. İnternet sayesinde insanlar, herhangi bir sınırlama olmaksızın bilgiye erişebilir ve sunduğu fırsatlardan yararlanabilir duruma gelmiştir (Zhang, 2015). Bununla birlikte internet, teknolojik ve erişim imkânlarının yetersizliği, düşük gelir, yetersiz internet altyapısı, yüksek maliyetler, dijital becerilerdeki eksiklikler nedeniyle fırsat eşitsizliğine yani teknolojiye erişim imkânlarının ve dijital yetkinliklerin dengesiz dağılımından kaynaklan dijital uçuruma da neden olmuştur (Asongu vd., 2019; Billion vd., 2021; Büchi vd., 2016; Vincent, 2016; Zhou vd., 2019).

İnternetin yaygın kullanımı gizlilik, çevrimiçi güvenlik, finansal güvenlik, çevrimiçi dolandırıcılık, veri ihlalleri, kimlik hırsızlığı, siber zorbalık, çevrimiçi taciz, negatif içerikler, bağımlılık gibi riskleri de beraberinde getirmektedir (Boyd ve Hargittai 2013; Guan ve Subrahmanyam, 2009; Livingstone ve Helsper, 2010). Bu risklerin farkında olmak ve uygun önlemleri almak, internetin güvenli ve bilinçli bir şekilde kullanılmasını

sağlamak için önemlidir. Bu bağlamda, çevrimiçi risklere karşı en savunmasız durumdaki çocuklar için birincil ve en önemli rol model olan ebeveynlerin, çocuklarına doğru ve güvenilir bilgi sunabilmek için çevrimiçi kaynakları etkili bir şekilde kullanmayı bilmeleri, çocuklarına internetin potansiyel risklerini anlatacak dijital yeterlilikte olmaları önemli hale gelmektedir (Anderson vd. 2012; Livingstone ve Smith, 2014; Moreno vd., 2013).

Ebeveynlerin çocukları için iyi birer arabulucu olabilmesi, internetin riskleri ve çocuklarının maruz kalabileceği sorunları anlama noktasında bilgi ve farkındalığının yüksek olmasına, çocuklarıyla güvenilir ve açık bir iletişim kurmasına, çocuklarının internet aktivitelerini izleme yetkinliğine sahip olmasına, sorunlara yerinde ve zamanında müdahale edebilme deneyimine, çocuklarını bilinçli internet kullanıcıları haline getirmedeki etkili rehberliğine bağlıdır (Turgut ve Aslan, 2016; Yaman vd., 2022). Günümüzde anne babaların sadece iyi bir ebeveyn olmaları tek başına yeterli olmamaktadır. İyi bir ebeveyn olmakla birlikte çevrimiçi ortamda çocuklarını güvende tutacak yetkinliğe sahip iyi bir dijital ebeveyn olma zorunlulukları da bulunmaktadır.

Dijital ebeveynliğin yeterlikleri arasında teknolojiye hâkim olma, dijital tehlikeleri ve fırsatları tanıma, dijital güvenlik noktasında farkındalığı yüksek olma, çevrimiçi ortamda etik davranma gibi özellikler yer almaktadır. Bu özelliklerden hareketle dijital ebeveyn, dijital çağın gereklerine göre hareket davranan, dijital araçları temel düzeyde kullanmasını bilen, dijital ortamlardaki fırsatların ve risklerin farkında olan, çocuğunu çevrimiçi ortamların risklerine karşı koruyabilen, gerçek hayatta olduğu gibi çevrimiçi ortamlarda da başkalarının kişilik haklarına saygı gösterilmesi gerektiği bilincini çocuğuna öğreten ve teknolojik gelişmelere açık bireydir (Kabakçı Yurdakul vd., 2013).

Dijital ebeveynlik tutumlarına ve ebeveynlerin dijital yeterliliklerine yönelik yapılan ve çok önemli sonuçları olan çalışmalara bakıldığında (Kopuz vd., 2022; Kaşıkçı vd., 2014, Manap ve Durmuş, 2021; Yaman vd., 2019) bu çalışmanın örneğine göre daha dar kapsamlı bir katılımla gerçekleştirildiği görülmektedir. Konunun önemine binaen 81 ilden 10.475 ebeveyn ile yapılan bu çalışma kapsayıcılığı ve sonuçları açısından alana özgün ve önemli katkılar sunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki ebeveynlerin dijital becerilerini ve kullandıkları arabuluculuk stratejilerini, çocukların internet riskleriyle karşılaştığında başa çıkma durumlarına yönelik ebeveynlerin yaklaşımlarını ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- Ebeveynlerin internet kullanım alışkanlıkları nelerdir?
- Ebeveynlerin dijital becerileri nasıl değişmektedir?
- Ebeveynlerin kullandıkları arabuluculuk stratejileri nelerdir?
- Ebeveynlere göre çocukların internetteki risklerle mücadele yetenekleri ne durumdadır?

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Eğitim araştırmalarında sıkça kullanılan betimsel tarama modeli, geniş bir topluluğun düşüncelerini, eğilimlerini ve tutumlarını açığa çıkarmak için olanak sunmaktadır (Creswell, 2015). Betimsel tarama modeli, büyük gruplarla gerçekleştirilen araştırmalarda bireylerin bir konuyla ilgili düşüncelerini ve tutumlarını belirlemeyi ve genel yaklaşımlarını açığa çıkarmayı amaçlar (Huck, 2012; Karakaya, 2012). Bu bağlamda, Türkiye genelinden 8-16 yaş grubundan

çocuğu olan geniş bir ebeveyn kitlesi ile gerçekleştirilen bu çalışmada betimsel tarama modeli benimsenmiştir.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye'de 8-16 yaş grubunda ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim-öğretim görmekte olan 19.155.571 çocuğun ebeveynleridir. Araştırmanın örnekleme yöntemi ile belirlenen 10.475 ebeveyn oluşmaktadır. Kotalı örneklemede; evrenin özelliklerini belirlediğine inanılan belli değişkenlere sahip örnekler dikkate alınır (Gürbüz, 2018; Kılıç, 2013). Kota örneklemede, ana kütlede var olan özelliğin oranı, örnekleme aynı oranda geçmelidir (Karagöz, 2017). Örneklem sayısı, daha kapsayıcı olması nedeniyle Türkiye İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması düzey-2'ye göre 26 alt bölge (İBBS, 2023) dikkate alınarak nüfusa oranlı olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda, 81 ilden toplam 10.415 ebeveyn örneklem olarak seçilmiştir. Yüzde 95 güven aralığı ve yüzde 0.96 hata payı göz önünde bulundurulduğunda araştırma evrenine ulaşmak için gereken örneklem sayısı 10.415 olarak hesaplanmıştır. Analizlerin yapıldığı 10.475 katılımcıdan oluşan örneklemin 95 güven aralığı ve yüzde 0.96 hata payı için gerekli olan 10.415 katılımcıdan fazla olduğu görülmüş; Türkiye genellemesi yapabilmek için yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bartlett, vd., 2001; Krejcie ve Morgan, 1970).

Veri toplama Araç ve Teknikleri

Çalışma kapsamında örneklem seçiminde kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde, erişimi kolay olan yakın durumlar tercih edilir ve örneklem büyüklüğü istenen seviyeye ulaşmaya kadar veri toplam süreci devam eder (Gürbüz, 2018). Araştırmacılar, 8-16 yaş aralığındaki çocukların ebeveynleri için kişisel ve demografik bilgi formuna ek olarak Global Kids Online (Global Kids Online, 2020) yapısına uygun biçimde 23 soruluk bir veri kümesi oluşturulmuştur. Bu veri kümesi çevrimiçi anket formu haline dönüştürülmüştür.

Veri Toplama Süreci

Çalışma için Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Etik Kurulunun ... tarih ve ... sayılı kararı ve Milli Eğitim Bakanlığının ... tarih ... sayılı yazılı izni alınmıştır. Bu izin doğrultusunda 81 il Milli Eğitim Müdürlükleri ile paylaşılan çevrimiçi anket linki aracılığıyla ilkokul, ortaokul ve lise düzeyindeki 8-16 yaş aralığındaki öğrenci velilerinin çalışmaya katılımı sağlanmıştır. Veri toplama süreci, tüm illerde 31 Ekim 2022'de başlatılmış ve her alt bölge için belirlenen örneklem sayısına ulaşıldığı 13 Şubat 2023 tarihinde sonlandırılmıştır.

Verilerin Analizi

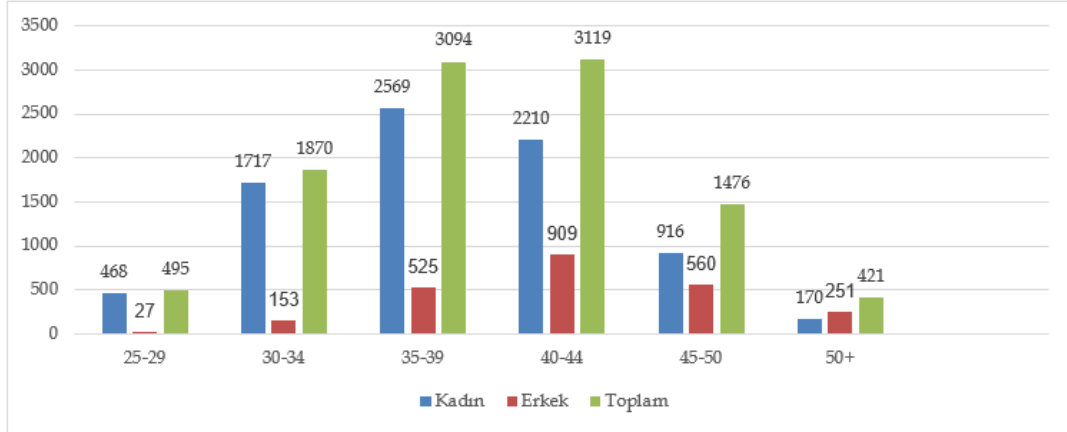
Bu çalışmada; ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde eğitim gören 8-16 yaş aralığındaki çocukların ebeveynlerinden elde edilen veriler SPSS 24 paket programına aktarılmıştır. Toplanan veriler betimsel istatistik teknikleri kullanılarak analiz edilmiş olup tablolar ve şekiller halinde sunulmuştur.

Bulgular

7.1. Ebeveynlerin İnternet Kullanım Alışkanlıkları

Araştırmaya %23,2'si erkek, %76,8'i kadın olmak üzere toplam 10.475 ebeveyn katılmıştır. Ebeveynlerin yaş gruplarına göre dağılımı aşağıda Şekil 1'de görülmektedir. Ebeveynlerin internet erişim ve kullanım durumları, dijital becerileri, kullandıkları

arabuluculuk stratejileri, ebeveynlere göre çocukların internette karşılaştığı riskler ve bu risklerle başa çıkma durumları incelenmiştir (Tablo 1).

Şekil 1. Ebeveynlerin yaş ve cinsiyete göre dağılımı

Elde edilen bulgulara göre ebeveynlerin yarısından fazlası günlük olarak interneti kullanmaktadır. Bu durum, ebeveynlerin dijital dünyayla aktif bir şekilde bağlantıda olduklarını göstermektedir. Her zaman interneti kullandığını ifade eden erkek ebeveynlerin (%26,4) oranı, kadın ebeveynlerin (%16,8) oranından daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu, ebeveynlerin çoğunun interneti günlük yaşamlarının bir parçası haline getirdiklerini göstermektedir. Buna ek olarak her on ebeveynin birinin neredeyse hiç internet kullanmadığı ortaya çıkmıştır. Hem kadın (%69,3) hem de erkek (%72,5) ebeveynlerin çoğunluğunun cep telefonları aracılığıyla internete erişim sağladığı görülmüştür.

Ebeveynlerin çoğunluğu internet erişmek için kullanılan bilgisayar, cep telefonu ve tablet gibi cihazların pahalı olduğunu ve internet hizmeti ücretlerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Ebeveynlerin büyük bir kısmı (%74,9) internetin zamanlarını çok fazla alıcı olduğunu, mahremiyet endişeleri olduğunu (%61) ve internet kullanımının zor olduğunu (%30,6) ifade etmiştir. Ayrıca, birçok ebeveyn internetin gereksinimlerini karşılamadığını (%47,4) ve kendilerine uygun olmadığını (%47,2) belirtmiştir.

7.2. Ebeveynlerin Dijital Becerileri

Araştırma kapsamında ebeveynlerin operasyonel becerilerine, bilgi/tarama becerilerine, sosyal/gizlilik becerilerine, yaratıcı becerilerine ve mobil becerilerine yönelik durumları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ebeveynlerin Dijital Becerileri

Operasyonel Beceriler	Yüzde (%)
İndirilen dosyaların nasıl açılacağını biliyorum	79,15
Bir tarayıcıda nasıl yeni bir sekme açılacağını biliyorum	73,8
Gizlilik ayarlarımı nasıl değiştireceğimi biliyorum (ör. Bir sosyal ağ sitesinde)	73,55
İnternette bulduğum bir fotoğrafı nasıl kaydedeceğimi biliyorum	70,05
Kısa yol tuşlarını nasıl kullanacağımı biliyorum (Örn. kopyalama için CTRL-C, kaydetme için CTRL-S)	67,65
Bir programlama dilinin nasıl kullanılacağını biliyorum (örneğin Python, C+ vb.)	45,8
Bilgi/Tarama Becerileri	Yüzde (%)

Daha önce ziyaret ettiğim bir web sitesini tekrar nasıl bulacağımı biliyorum	81,45
İnternette arama yapmak için en iyi anahtar kelimeleri nasıl seçeceğimi biliyorum	79,45
İnternette bulduğum bilgilerin doğru olup olmadığını nasıl kontrol edeceğimi biliyorum.	76,15
Bir web sitesinin güvenilir olup olmadığını nasıl kontrol edeceğimi biliyorum	69,15
Bazen oraya nasıl geldiğimi bilmeden web sitelerine giriyorum (web siteleri arasında kayboluyorum)	41,45
Sosyal/gizlilik beceriler	Yüzde (%)
İnternette hangi bilgileri paylaşmam ve paylaşmamam gerektiğini biliyorum	87,3
Sosyal medyada arkadaş listelerimden gerektiğinde insanları nasıl çıkaracağımı biliyorum	83,65
Paylaştığım bir şeyi görmesini istediğim kişileri nasıl değiştireceğimi biliyorum (Örn: Arkadaşlar, arkadaşlarımın arkadaşları veya herkes)	81,7
Spam e-postaları engelleyebiliyorum	80,95
Benimle veya üye olduğum bir grupla ilgili olumsuz içeriği nasıl bildireceğimi biliyorum.	79,5
İnternet tarayıcılarının gizlilik ve güvenlik ayarlarını yapabiliyorum	79
İnternette nasıl yeni arkadaşlar edineceğimi biliyorum	77,75
Benim veya diğer insanların hangi resimlerini internette paylaşmanın uygun olacağını biliyorum	75,55
Sosyal medyada kullanıcıları gerektiğinde nasıl engelleyeceğimi biliyorum	75,15
Pop-up reklamları engelleyebiliyorum	74
Yasadışı internet içeriğinin yetkili makamlara ihbar edebiliyorum	70,05
İnternet tarayıcı geçmişini silebiliyorum	70,3
Yaratıcı beceriler	Yüzde (%)
Kendi oluşturduğum bir videoyu veya müziği çevrimiçi olarak nasıl yayınlayacağımı biliyorum	71,3
Başkalarının oluşturduğu çevrimiçi içeriği (Örn: Youtube'dan video indirip, düzenleyebilmek) nasıl düzenleyeceğimi biliyorum	56,45
İnternette bulduğum video veya müzikten nasıl yeni bir şey oluşturacağımı biliyorum	52,3
İnternette bulduğum içerikler için hangi lisans türlerinin geçerli olduğunu tespit edebiliyorum	50,6
Web sitesi tasarlamayı biliyorum	30,2
Mobil beceriler	Yüzde (%)
Bir akıllı telefonu PIN (Şifre) ve ekran kilidiyle korumaya alabiliyorum	86,25
Akıllı telefon veya tableten bir kablosuz ağa bağlanabiliyorum	85,45
Akıllı telefonla fotoğraf çekip onu sosyal medyaya yükleyebiliyorum	84,2
Cep Telefonu veya tablette coğrafi konumumu gösteren fonksiyonu kapatabiliyorum	80,3
Uygulamaları bir mobil cihaza nasıl indireceğimi/kuracağımı biliyorum (Örn: Telefon veya tablet)	76,05
Cep telefonu veya tablet uygulamalarında en güvenilir olanı bulmak için aynı işe yarayan farklı uygulamaları karşılaştırabilirim	73,4
Mobil uygulama içi satın alma işlemini nasıl yapacağımı biliyorum	72,1
Akıllı telefon, tablet veya bilgisayarda aynı olan doküman, rehber ve uygulamaları, kullandığım tüm aygıtlarda bulundurabilirim	70,5

Ebeveynlerin Operasyonel Becerilere Yönelik Durumu

Operasyonel beceriler, internet teknolojisini kullanırken dosya indirme, dosya açma, tarayıcı kullanımı ve kısayol tuşları gibi pratik becerileri içeren operasyonel, enstrümantal, bilgi iletişim, bilgisayar ve teknolojik okuryazarlık ile teknik yeterlilikler gerektiren yetenekleri ifade eder. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin operasyonel becerileri incelendiğinde, internette indirilen dosyayı açma (%79,15) ve tarayıcıda yeni bir sekme açma işlemi (%73,8) gibi becerilere daha yüksek oranda sahip oldukları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, programlama dillerinden herhangi birini kullanma yeteneği (%45,8) en az oranda ifade edilen beceri olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin Bilgi/Tarama Becerilerine Yönelik Durumu

Bilgi/tarama becerileri, kullanıcının internet sayfalarında veya arama motorlarıyla yaptığı arama sonuçlarına dayanarak istediği bilgilere erişebilme yeteneğini ifade eder. Bu beceri, arama motorlarını doğru ve etkili kullanabilme, arama sonuçlarında gezinebilme, arama sonuçlarında doğru sonuçlara ulaşabilmek için doğru anahtar kelimeleri kullanabilme, doğru bağlantıları seçerek istenilen sonuca hızlıca ulaşabilme gibi becerileri içerir.

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin bilgi/tarama becerileri incelendiğinde, önceden ziyaret ettikleri internet sitelerini tekrar bulma (%81,45) ve anahtar kelimeleri kullanarak internet üzerinde arama yapma becerisi (%79,45) diğer becerilere kıyasla daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kaybolduklarını dile getirdikleri bilgi arama becerisi ise en düşük seviyede (%41,45) gözlemlenmiştir.

Ebeveynlerin Sosyal/Gizlilik Becerilerine Yönelik Durumları

Sosyal/Gizlilik becerileri, kullanıcıların özellikle sosyal medya platformlarını kullanırken paylaşımlarını yönetme, hesap gizliliği ve güvenliği konularında bilgi sahibi olma, bilişim etiği ve bilgi güvenliği konularında bilinçli hareket etme, internet tarayıcısının ayarlar menüsünü etkin bir şekilde kullanma gibi becerileri içerir.

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin sosyal/gizlilik becerileri incelendiğinde, hangi bilgilerin paylaşılması gerektiğini ve hangilerinin paylaşılmaması gerektiğini (%87,3) en yüksek oranda bildikleri tespit edilmiştir. Ancak, tarayıcı geçmişini silme becerisi sosyal/gizlilik becerilerinde diğerlerine oranla (%70,3) daha düşük beceri olarak öne çıktığı görülmüştür.

Ebeveynlerin İnternet'te Yaratıcı Becerilerine Yönelik Durumları

Yaratıcı beceriler, bilgi teknolojilerini kullanarak yeni içerikler oluşturma veya mevcut içeriklere ekleme ve çıkarmalar yaparak yenilikçi içerikler üretme yeteneğini ifade eder. Bu beceriler, video, resim gibi içerik türlerini oluşturma ve bu içerikleri kullanarak web sayfalarını yayınlama sürecini içerir.

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin yaratıcı becerileri incelendiğinde, kendi oluşturdukları içerikleri internet ortamında yayınlama (%71,3) ve başkalarının çevrimiçi içeriklerini düzenleme (%56,45) konularında diğer becerilere kıyasla daha yüksek seviyede yetenek sahibi oldukları tespit edilmiştir. Buna ek olarak, ebeveynlerin en az internet sitesi tasarlama becerisine sahip oldukları (%30,2) görülmüştür.

Ebeveynlerin Mobil Becerilerine Yönelik Durumları

Mobil beceriler, kullanıcıların mobil cihazlarına uygulama indirme, kablosuz ağlara bağlanma, akıllı telefona ekran kilidi veya şifre ayarlama, fotoğraf paylaşma ve

sosyal medyada durum güncelleme gibi yetenekleri tüm cihazlarda sorunsuz bir şekilde gösterebilmeyi içerir.

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin mobil becerilerinde, akıllı telefona PIN kodu veya ekran kilidiyle koruma sağlama (%86,25), kablosuz ağlara bağlanma (%85,45) ve sosyal medyada fotoğraf paylaşma (%84,2) gibi yeteneklerin fazla olduğu tespit edilmiştir. Ancak, aynı dokümanları ve uygulamaları farklı cihazlarda senkronize etme becerisi (%70,5) diğer becerilere oranla daha düşük seviyede olduğu ortaya çıkmıştır.

7.3.Ebeveynlerin Kullandıkları Arabuluculuk Stratejileri

Araştırma kapsamında ebeveynlerin çocuklarına yönelik arabuluculuk aktiviteleri, çocukların internette karşılaştıklarını ebeveynleriyle paylaşma durumları, ebeveynlerin çocuklarının internet faaliyetlerine yönelik izin durumları, ebeveynlerin teknik arabuluculukları, ebeveynlerin çocukların internetteki faaliyetlerini kontrol etme durumları, ebeveynlerin güvenli internetle ilgili destek aldığı kişiler ve kurumlar incelenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Ebeveynlerin Arabuluculuk Stratejileri

Ebeveynlerin Çocuklarına Yönelik Arabuluculuk Aktiviteleri	Yüzde (%)
İnterneti güvenli bir şekilde kullanmanın yollarını öneririm	93,3
İnternette ne yaptığı hakkında konuşurum	92,3
Bazı web sitelerinin neden uygun veya uygunsuz olduğunu açıklarım	90,9
İnternette bir şey onu rahatsız ederse veya üzerse ne yapması gerektiği hakkında onunla konuşurum	89,8
İnternette yapılması veya bulunması zor bir şey olduğunda ona yardım ederim	89,2
İnternette bir şeyler keşfetmeye ve öğrenmeye teşvik ederim	88,7
İnternette maruz kaldığı ticari faaliyetler hakkında konuşurum (reklamlar, internette satın almalar)	83,4
İnterneti kullandığında onun yakınında olurum	82,9
İnternette bir şey onu rahatsız ettiğinde çocuğuma yardım ederim (Ör. Youtube da karşılaşılan rahatsız edici bir içeriği İHBARWEB'e iletim)	81,5
İnternet kullanırken yanında otururum	80,4
Birlikte internette etkinlikler yaparım	74
Çocukların İnternet Deneyimlerini Ebeveynleriyle Paylaşma Durumu	Yüzde (%)
İnternette neler yaptığı hakkında benimle konuştu	86,1
İnternette nasıl davranması gerektiği konusunda tavsiyemi istedi	73,4
İnternette reklamının yapıldığını gördüğü bir şeyi istedi	64
İnternette başa çıkamayacağı bir durum için yardımımı istedi	56
İnternette onu rahatsız eden veya üzen şeylerden bahsetti	58,2
Ebeveynlerin Teknik Arabuluculukları	Yüzde (%)
Çocuğunuzun ne kadar süreyle veya ne zaman internette olmasına izin verildiğine ilişkin kurallar	73,3
Çocuğunuzun ziyaret ettiği web sitelerini veya uygulamaları takip etmek için ebeveyn kontrolleri veya diğer araçlar	53,3
Çocuğunuzun indirebileceği uygulamaları filtreleyen ebeveyn denetimleri	48,3

İstenmeyen posta veya önemsiz postaları ve virüsleri önleme yazılımı	47,8		
Ebeveyn denetimleri veya bazı web sitesi türlerini engelleme veya filtreleme araçları	45		
Çocuğunuz içerik satın almak istediğinde sizi uyanan ebeveyn denetimleri (uygulama içi satın alma)	44,7		
Çocuğunuzun iletişimde olabileceği kişileri sınırlandıran yazılım (sesli aramalar ve mesajlar (SMS, MMS veya IM) aracılığıyla)	39,5		
Çocuğunuzun internette geçirdiği süreyi sınırlandıran bir hizmet veya sözleşmeler	35,1		
Reklam engelleme yazılımı	32,8		
Çocukların İnternetteki Faaliyetlerinin Ebeveynler Tarafından Kontrolü	Yüzde (%)		
İndirdiği uygulamalar	82,3		
Ziyaret ettiği web siteleri	80		
Sosyal ağ profiline/anlık mesajlaşma hizmetine eklediği arkadaşları veya kişiler	79,3		
Bir sosyal ağ sitesindeki veya internette gruptaki profili	78,6		
Yaptığı uygulama içi satın alımlar	76,2		
İletişim için kullandığı e-postasındaki veya diğer uygulamalardaki mesajlar	75,3		
Ebeveynlerin Güvenli İnternet Kullanımı Konusunda Tavsiye Aldığı Kişiler ve Kurumlar	Yüzde (%)		
Aile ve arkadaşlar	45,9		
Çocuğunuzun okulu	39,6		
Güvenlik bilgisi olan internet siteleri	34,6		
Televizyon, radyo, gazete ya da dergi	25,1		
Devlet, yerel makamlar	23,5		
Çocuğumdan	23,2		
İnternet Servis Sağlayıcıları	21,8		
Diğer kaynaklar	19,7		
Çocuklar için sosyal yardım kuruluşları	13,8		
Hiçbiri, bu konuda hiç bilgi almıyorum	11,2		
Ürünleri satan üreticiler ve bayiler	4,7		
Ebeveynlerin Çocuklarının İnternetteki Faaliyetlerine Yönelik İzin Durumları	Evet (%)	Gözetimle (%)	Hayır (%)
Okul işleri için interneti kullanma	53,2	39,8	7,1
Haberleri internette okuma/izleme	33	48,5	18,5
Video klipleri izleme(ör. YouTube)	29,2	61,6	9,2
Anlık mesajlaşma (Whatsapp, Facebook Messenger) hizmetlerini kullanma	25,8	49,4	24,8
Müzik veya film indirme	24,2	58	17,9
Bir sosyal ağ sitesini ziyaret etme (ar. Facebook, Instagram)	19,4	44,2	36,4
Web veya telefon kamerası kullanma (Ör. Zoom veya görüntülü sohbet için)	17,3	65,1	16,9
İnternette olarak diğer kişilerle oyun oynama	17,1	46,5	26,4
Sanal bir dünyada zaman geçirme (örneğin Club Penguin, Minecraft)	17	40,8	42,2
Fotoğrafları, videoları veya müzikleri internette olarak başkalarıyla paylaşma	14,2	35,8	49,9

Ebeveynlerin Çocuklarına Yönelik Arabuluculuk Aktiviteleri

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin internet kullanımında aktif bir rol oynayarak çocuklarının güvenliğini sağlamak ve bilinçli internet kullanımını teşvik etmek için arabuluculuk aktiviteleri gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Ebeveynlerin arabuluculukları özellikle öneri niteliği taşımakta olup, uygulamaya yönelik arabuluculuk aktiviteleri düşük düzeyde tespit edilmiştir.

Çocukların İnternet Deneyimlerini Ebeveynleriyle Paylaşma Durumu

Çocukların genellikle internette yaptıkları şeyler konusunda, ebeveynlerini endişelendiren veya rahatsız eden durumlara kıyasla, ne tür etkinliklerde buldukları ve ne yapmaları gerektiği konusunda onlarla daha fazla iletişimde buldukları saptanmıştır. Ebeveynler çocuklarıyla internet konusunda yüksek oranda iletişim kurmakta olduğu, çocukların ebeveynlerinden internetle ilgili tavsiye istediği ve internette reklamı yapılan bir şeyi ebeveynlerinden talep ettikleri görülmüştür.

Ebeveynlerin Çocuklarının İnternetteki Faaliyetlerine Yönelik İzin Durumları

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin çoğunlukla (%92,9) çocuklarının okul işleri için internet kullanımına izin verdikleri gözlemlenmektedir. Öte yandan, ebeveynlerin çocuklarının fotoğraf ya da videolarını internette paylaşmasına ilişkin gözetimsiz (%14,2) veya gözetimli (%35,8) izin verme oranının, diğer maddelere kıyasla oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin genellikle görüntülü sohbet için web veya telefon kullanımını kendi gözetimleri altında (%65,1) sağladıkları görülmüştür.

Ebeveynlerin Teknik Arabuluculukları

Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin, çocuklarının internet kullanımına süre sınırı koyma veya sorunları çözmek için bazı ebeveyn koruma araçları kullanma şeklinde bir arabuluculuk stratejisini benimsedikleri gözlemlenmiştir. Genel olarak, ebeveynlerin teknik kontrolden ziyade çocuklarının internet kullanım sürelerine yönelik kurallar koymayı tercih ettikleri (%73,3) belirlenmiştir. Reklam engelleme yazılımı, çocuğun iletişimde olabileceği kişileri sınırlayan yazılım ve çocuğun içerik satın almasında ebeveyni uyaran ebeveyn denetim yazılımı gibi araçları ise daha az tercih ettikleri görülmüştür.

Çocukların İnternetteki Faaliyetlerinin Ebeveynler Tarafından Kontrolü

Ebeveynlerin çocukların internet faaliyetlerini kontrol etmesi, çocukların kendilerine zarar verebilecek deneyimleri engelleme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynler genellikle çocukların indirdiği uygulamaları (%82,3), girdiği internet sitelerini (%80), sosyal medyadaki arkadaşları veya kişileri (%80,8) daha çok kontrol ettiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ebeveynlerin çocukların yaptığı uygulama içi satın alımları takip etme konusunda daha az kontrol sahibi oldukları görülmüştür.

Ebeveynlerin Güvenli İnternet Konusunda Tavsiye Aldığı Kişiler ve Kurumlar

Ebeveynler, internetin sunduğu fırsatlar ve riskler arasında denge sağlayabilmek için çocuklarının güvenli internet kullanımı konusunda doğru yönlendirmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu amaçla, öğretmenler, internet kaynakları ve uzmanlardan bilgi edinerek çocuklarına rehberlik etmektedirler.

Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynlerin güvenli internet kullanımı konusunda aile ve arkadaşlarından (%45,9) en fazla tavsiye aldığı görülmüştür. Güvenlikle ilgili

siteler (%39,6) ve geleneksel medya kaynakları olan televizyon, radyo, gazete veya dergiler (%25,1) da bilgi edinme konusunda önemli bir rol oynamaktadır. Ürünleri satan üreticiler ve bayilerden alınan tavsiye oranının ise oldukça düşük (%4,7) olduğu tespit edilmiştir.

7.4. Ebeveynlere Göre Çocukların Karşılaştığı İnternet Riskleri ve Başa Çıkma Durumları

Bu kapsama, ebeveynlerin çocuklarının internet üzerinde üzücü durumlarla karşılaşma olasılığına ve bu durumların çocuklar üzerindeki etkisine yönelik görüşleri incelenmiştir. Ayrıca, ebeveynlerin internet problemleriyle başa çıkma konusundaki kendilerine ve çocuklarına olan güven seviyeleri ve çocuklarının gelecekte internetle ilgili sorun yaşama ihtimaline yönelik bakış açıları değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra, çocukların siber zorbalık, riskli içeriklere maruz kalma, kişisel veri güvenliği sorunları ve müstehcen içeriklere erişim gibi konularda yaşadığı sorunlar da araştırma kapsamında ele alınmıştır.

Tablo 3. Ebeveynlere göre çocukların karşılaştığı internet riskleri ve başa çıkma durumları

Ebeveynlere göre çocuğunun son bir yılda internette üzücü bir durumla karşılaşma düzeyleri	Yüzde (%)
Neredeyse her gün	1,0
Ayda bir veya birkaç kez	3,4
Hiç veya bir kez	92,9
Çocuğun internette yaşadığı sorunlar karşısında üzgün olma durumu	Yüzde (%)
Çok üzgün	13,3
Oldukça üzgün	22,1
Biraz üzgün	29,4
Hiç üzgün değil	26,3
İnternet Problemleri ile Başa Çıkmada Kendine ve Çocuğuna Olan Güven	Yüzde (%)
İnternet problemi yaşadığında çocuğuna destek olabileceğine dair güven	83,0
İnternet problemi yaşadığında çocuğun başa çıkabileceğine dair güven	72,2
Ebeveynlere göre çocuklarının bir sonraki ay içinde internette sorun yaşama ihtimali	Yüzde (%)
Çok mümkün	4,0
Oldukça mümkün	24,2
Pek mümkün değil	42,6
Hiç mümkün değil	29,1
Ebeveynlere göre çocuğunun karşılaştığı internet riskleri	Yüzde (%)
Başka birine internette incitici veya kötü bir şekilde davrandı	2,4
İnternette ilk kez tanıştığı biriyle yüz yüze tanıştı	2,7
Birisi tarafından internette incitici veya kötü bir davranışa maruz kaldı	4,2
Daha önce yüz yüze tanışmadığı biriyle internette iletişim kurdu	12,2
Ebeveynlere göre çocuklarının internette karşılaştıkları riskli içerikler	Yüzde (%)
Korku veya şiddet içeren görüntüler	12,8
Uyuşturucu alma deneyimleri	2,3
Belirli gruplara veya kişilere (örneğin, farklı renk veya din veya uyruğu olan kişiler) saldıran nefret mesajları	4,9
Çok zayıf olmanın yolları (anoreksik veya bulimik gibi)	4,6

İntihar etme yolları	3,3
Kendilerine fiziksel olarak zarar vermenin yolları	6,1
Ebeveynlere göre internette çocuğun yaşadığı olumsuz durumlar	Yüzde (%)
İnternette bir oyun oynarken uygulama içi satın alma yapması istendi (örneğin oyunda iyi derece yapması için).	8,0
Kullandığı cihazlara (örneğin, telefon, tablet, bilgisayar) bir virüs veya casus yazılım bulaştı.	7,1
İnternette oyunlara veya uygulama içi satın almılara çok fazla para harcadı.	2,5
Birisi kişisel bilgilerini hoşuna gitmeyeceği bir şekilde kullandı.	2,4
Birisi çocuğunun şifresini kullanarak bilgilerine erişti veya kendisiymiş gibi davrandı.	2,2
İnternette dolandırılarak para kaybetti.	1,4
Birisi onun hakkında düşmanca veya incitici bir sayfa veya resim oluşturdu.	1,3
Birisi çocuğunun nerede olduğunu buldu çünkü telefonunu veya cihazını takip etti.	1,2
Ebeveynlere göre çocuğunun internette karşılaştığı riskler	Yüzde (%)
İnternette açıkça müstehcen içerikli görüntüler gördü.	6,7
Müstehcen bir mesaj aldı (bu kelimeler, resimler veya videolar olabilir)	2,7
Başka biri hakkında istemediği, müstehcen bir mesaj, resim veya video gördü veya aldı	2,4
Müstehcen bir mesaj gönderdi veya yayınladı (bu, kendisi veya bir başkası hakkında kelimeler, resimler veya videolar olabilir)	1,5
İnternette bir kişiyle istemediği halde müstehcen eylemler hakkında konuşması istendi.	1,3
İnternette, istemediği halde kendi mahrem yerlerini gösteren bir fotoğraf veya video istendi.	1,2
İnternette biri tarafından istemediği halde müstehcen bir şey yapması istendi.	1,2

Ebeveyn Gözünden Çocuğun İnternette Üzücü Bir Durumla Karşılaşması

Ebeveynler internette olumsuz deneyimler yaşayan çocukları için iyi birer rehber olabilirler. Bu durumların çocuklar tarafından ebeveynleriyle rahatça paylaşılabilmesi veya ebeveynlerin çocuklarını etkili bir şekilde gözlemliyor olmaları gerekmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların internette karşılaştığı üzücü durumlardan ebeveynlerin %4,4'ünün haberdar olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerin yüksek bir çoğunluğu çocuklarının üzücü bir durumla karşılaşmadığını ifade etmiştir.

Ebeveyn Gözünden İnternette Yaşanan Üzücü Durumların Çocukları Üzerindeki Etkisi

İnternette yaşanan sorunları gerçek anlamda zarar verici hale getiren şey, çocuklarda bıraktığı izlerdir. Ebeveynlerin gözlemlerine göre, internetteki olumsuz deneyimler karşısında çocukların dörtte biri hiç üzüntü yaşamamışken, dörtte üçünün az veya çok üzüntü yaşadıkları gözlemlenmiştir.

İnternet Problemleri ile Başa Çıkmada Kendine ve Çocuğuna Olan Güven

İnternetle ilgili problemlerle başa çıkmak, temel bir internet becerisidir. Riskler her zaman var olabilir, ancak çocukların bu risklerden kaynaklanan sosyal ve psikolojik etkilerden korunması önemlidir. Araştırma bulgularına göre, ebeveynlerin %80'den fazlasının çocuklarının internetle ilgili olası sorunlarında onlara destek sağlayabilecekleri hususunda kendilerine güvendikleri ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin %70'inden fazlası

çocuklarının internette karışılacakları olumsuz deneyimlerin üstesinden gelebilme becerilerine güvendiği görülmüştür. Fakat ebeveynler çocuklarına oldukça güvenmelerine rağmen, çocuklarının sorunla kesinlikle başa çıkabileceğinden tam emin olmadıkları tespit edilmiştir.

Ebeveynlerin Çocuklarının Gelecekte İnternette Problem Yaşama İhtimaline Bakışı

Ebeveynler, internetin potansiyel problemleri konusunda bilgileri olsa da çocuklarına genellikle büyük bir güven duymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, çoğu ebeveyn (%71,7) çocuklarının internet üzerinde sorun yaşama olasılığının düşük olduğuna inanmaktadır. Bununla birlikte %28,2 gibi azımsanmayacak oranda ebeveynin çocuklarının internet üzerinde sorun yaşama olasılığı olduğunu ifade etmişlerdir.

Ebeveynlere Göre Çocuğunun Yaşadığı Siber Zorbalık Durumları

İnternetin hızlı bir şekilde yaygınlaşması, zorbalık da dijital ortama taşınmış ve siber zorbalık adı verilen bir sorun ortaya çıkmıştır. Çocukların karşılaştığı siber zorbalık deneyimleri ve bunun olumsuz etkileri, internetin bilinçli ve güvenli kullanımını daha da önemli hale getirmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, ebeveynler çocuklarının karşılaştıkları riskler arasında en önemli sorunun internet üzerinde yüz yüze tanışmadıkları kişilerle iletişim (%12,2) olduğunu ifade etmişlerdir. Bunu %4,2 ile çocukların internette incitici veya kötü davranışlara maruz kalma durumunun takip ettiği görülmüştür.

Ebeveynlere Göre Çocuğun İnternette Karşılaştığı Riskli İçerikler

Ebeveynler, çocuklarının internette olumsuz içeriklerle karşılaşmalarından endişe duymaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların en çok maruz kaldığı içerikler arasında kan, şiddet ve korku içerikli görüntüler (%12,8) ilk sırada yer aldığı ortaya çıkmıştır. Çocukların %6,1'i kendilerine zarar vermenin yollarını, %4,9'u nefret mesajlarıyla başkalarına saldırıları deneyimlemekte ve %4,6'sı da anoreksiya veya bulimia gibi çok zayıf olmanın yollarıyla ilgili içeriklerle karşılaştığı tespit edilmiştir.

Ebeveynlere Göre İnternette Çocuğun Kişisel Verileri ile İlgili Yaşadığı Sorunlar

Mobil teknolojilerin yaygınlaşmasıyla birlikte, çocuklar internet risklerine karşı korunma da zorluklar yaşamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların internette karşılaştığı olumsuz durumlar arasında %8 oranında oyun oynarken uygulama içi satın alma istekleri öne çıktığı görülmüştür. Bununla birlikte, ebeveynlerin %7,1'i çocuklarının cihazlarına virüs veya casus yazılımlar bulaştığını belirtmiştir. Bununla birlikte ebeveynlerin az da olsa bir kısmı çocuklarının kişisel bilgilerinin çocuğun hoşuna gitmeyecek şekilde kullanıldığını, şifresinin çalınarak kendisiymiş gibi davrananlar olduğunu, internette dolandırıldığını, kendisini incitecek bir resim ya da internet sayfası oluşturulduğunu ve çocuğunun nerde olduğunun tespit edilerek cihaz üzerinden takip edildiğini belirtmişlerdir.

Ebeveynlere Göre Çocuğun İnternette Karşılaştığı Müstehcen İçerikler

Ebeveynler, çocukları internetin getirdiği fırsatlardan faydalansın isterken aynı zamanda onların müstehcen içeriklere maruz kalmasından endişe etmektedir. Ebeveynlerin görüşüne göre, çocukların %6,7'si internet üzerinde cinsel içerikli materyallerle karşılaşırken, %2,7'si cinsel içerikli mesajlar aldığı tespit edilmiştir. Bunun

yanı sıra, ebeveynlerin yaklaşık %1'i çocuklarının istememesine rağmen müstehcen içerikli konuşmaların yapılması veya talep edilmesi durumunu bildirdikleri görülmüştür.

Tartışma ve Sonuç

Erkek ve kadınlardaki cep telefon sahipliği oranının fazla oluşu, akıllı telefonların günlük hayatta vazgeçilmez bir iletişim ve bilgiye erişim aracı haline geldiğini göstermektedir. Ebeveynlerin tablet ve oyun konsolu gibi cihazlarla internete erişimde çoğunlukla tercih etmedikleri saptanmıştır.

Ebeveynlerin dijital becerileri ve çocukları için yaptıkları arabulucuklarının incelendiği bu tarama çalışmasında ebeveynlerin büyük çoğunluğunun en azından bir dijital araca sahip olduğu görülmektedir. Beş farklı kategoride incelenen dijital becerilere bakıldığında ise ebeveynlerin büyük oranda bu becerilere sahip olduklarını ifade ettikleri ortaya çıkmaktadır. Operasyonel beceriler konusunda sadece bir programlama dilini kullanabilme becerisinin daha düşük oranda gözükmektedir. Programlama veya kodlama bilgisi son dönemlerde popülerlik kazanan bir unsur olduğundan, ebeveynlerin bu konuda sınırlı bir yetkinliğe sahip olmalarının temelinde büyük bir çoğunluğu dijital göçmen yani dijital teknolojilere geçiş hızlandığı bir dönemde doğan ve bu teknolojilere adapte olmakta zorlanan ebeveynler olmaları ile açıklanabilir. Ayrıca ebeveynlerin büyük bir kısmının sahip oldukları mobil cihazlar dışında evde bilgisayar kullanmadıkları dikkate alındığında pek çok becerinin mobil cihaz üzerinde gerçekleştirilebilenlerle sınırlı olduğu söylenebilir. Mesleki bir gereksinim olmadığı sürece programlama bilgisi bu nedenle geliştirilmesi gereken bir bilgi olarak görülmemektedir. Hatta mesleki olarak dijital araçlar kullanılsa bile Emosda ve Annisa (2020) çok fazla dış aktivite ve başkalarıyla etkileşim içermeyen işlerin düşük dijital okuryazarlık becerileri ile sonuçlandığını ifade etmektedir. Yu ve diğerleri (2020), çocuklarının kodlama öğrenmesine ilişkin girişimleri destekleyen ebeveynlerin, çocuklarını yardım bu konuda çok fazla yardım edememelerini sınırlı programlama bilgilerinden kaynaklandığını ifade ettiklerini vurgulamaktadır. Lin ve Liu (2012), ebeveynlerin kendilerinden ziyade çocuklarının bilgisayar programlama dili becerilerinin gelişmesi için destekleyici olarak hareket ettiklerini ve programlamayı çocuğu ile birlikte öğrenmekten hoşlandıklarını vurgulamaktadır.

Ebeveynlerin internet kullanımı konusunda genelde iyi olduklarını ifade etmelerine rağmen bazen bilgi arama konusunda kayboldukları görülmektedir. Ebeveynlerin sosyal/gizlilik becerilerinde iyi bir bilinç düzeyine sahip oldukları tespit edilmiş olsa da tarayıcı geçmişini silme gibi daha özelleşmiş bazı becerilerde daha az yetkin oldukları görülmektedir. Ebeveynler yine benzer şekilde içerik oluşturma konusunda becerikli görünseler de örneğin web sayfası tasarımı gibi daha karmaşık içerikleri oluşturmada daha az becerikli görünmektedirler. Burada becerileri belirleyici en önemli unsurun kullandıkları cihazlar olduğu görülmektedir. Ebeveynler mobil cihazlar ile internete erişim sağlamaktadırlar. İnternete yönelik beceriler yine bu cihazların özelliklerinden etkilenmektedir. Çalışma bulgularında ebeveynlerin ekonomik nedenlerle ev içi internet kullanımına yeterince erişemediği ortaya çıkmaktadır. Tran ve diğerleri (2020) ebeveynlerin dijital becerilerinin en önemli iki faktörünün sosyoekonomik durum ile eğitim seviyeleri olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle ev içi bilgisayar bağlantılı internet kullanımının düşük olması internet yaşantısı ile birlikte pek çok beceriyi kısıtlamaktadır. Livingstone ve diğerleri (2018), interneti sık kullanan ebeveynlerin dijital becerilerinin iki katına çıktığına vurgu yapmaktadır.

Ebeveynlerin aslında pek çok internet konusu ile ilgili farkındalıkları olsa da uygulamalı konularda eksik kaldıkları da bu çalışmada ortaya çıkmaktadır. Bu konuda benzer durumlarla ilgili farklı çalışmalara da rastlanmaktadır. Örneğin Karaoğlanyılmaz

ve Çavuş-Ezin (2017), ebeveynlerin bilgi güvenliğine ilişkin farkındalıklarının belirli bir düzeyde olduğu ancak veri yedekleme konularındaki becerilerinin düşük olduğu tespitinde bulunmaktadır. Ebeveynlerin uygulamaya yönelik becerileri kazanmaları için interneti farklı ortamlarda ve farklı amaçlarla kullanmaları gerekmektedir. Uygulamalı beceriler aynı zamanda çocukları için iyi bir arabulucu olmaları için de önemlidir.

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik arabuluculuk aktivitelerine bakıldığında genellikle tavsiye niteliğinde olması ve uygulamaya yönelik arabuluculuk faaliyetlerinin düşük seviyede kalması dijital becerilerle bağlantılı görünmektedir. Bakó ve Tókés (2018), ebeveynlerin dijital becerilerden ve farkındalıktan yoksun olduğunu belirterek, çocukların dijital deneyimlerini şekillendirmeye karşı pasif tavır sergilediklerini ve çocukları için rol model olma gerçeğini görmezden geldiklerini ifade etmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ebeveynlerin özellikle teknik olarak alabilecekleri önlemler konusunda daha az seviyede eyleme geçtikleri görülmektedir. Öte yandan çocuklarının internet yaşantıları ile ilgili kendileri ile konuştukları konuların daha genel konular olduğu ve çocuklarının internet te yaşadıkları sorunlarla ilgili anne babaları ile daha az konuştukları görülmektedir. Bu durum ebeveynlerin çocuklarının yaşadıkları riskli durumlar hakkında daha az farkında olmalarına sebep olabilmektedir. Moreno López ve diğerleri (2017), ebeveynlerin çocuklarının sosyal ağlarda maruz kaldığı olası risklerin farkında olmadığına, sosyal ağlarda çocuklarının kullanımına yönelik denetim ve kontrolün çok az olmasının çocuklarda büyük bir erişim korkusu oluşturduğunu, ebeveynlerin bilgi ve becerilerinin yüksek olmasının çocukları siber risklerden korumada yararlı olduğunu vurgulamaktadırlar.

Ebeveynlerin çocuklarının internet yaşamında da kilit öneme sahiptir (Jayakumar ve Janaki, 2017). Bu nedenle ebeveynlerin dijital becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. Ebeveynlerin dijital becerileri kazanma kaynakları tam olarak ortaya koyulmamış olsa da bu çalışmada ebeveynlerin güvenli internet kullanımı ile ilgili başvurduğu kaynaklara bakıldığında aile, arkadaşlar, çocuğun okulu ve farklı internet sitelerinin önemli bir kaynak olduğu görülmektedir. Burada ebeveynlerin daha çok deneyime dayalı bilgi edindikleri ortaya çıkmaktadır. Ancak bu ortamlar ebeveynler için farkındalık kazandırsa da teknik becerilerin kazanılması için daha formal yapıda eğitimler ve bilinçlendirme çalışmaları gerekmektedir.

Ebeveynlerin çocuklarının internetteki faaliyetlerine yönelik izin durumlarına bakıldığında ebeveynlerin çocuklarına internetin bilgilendirici araçlarını kullanmalarına daha çok izin verdikleri ancak eğlence amaçlı etkinliklere genellikle daha az düzeyde izin verdikleri görülmektedir. Ebeveynler genel olarak çocuklarının dijital araçlarla daha uzun süreler vakit geçirmesi konusunda temkinli davranmakta ve çocukların internet faaliyetleri üzerinde ebeveynlerin kontrolünü sıklıkla sağlamaktadırlar. Literatürde ebeveynlerinin çocuklarının dijital cihazlarda geçirdikleri süreyi, sezgisel olarak yeterli kabul ettikleri için çocuğu oynamayı bırakmaya zorlayarak veya kurallar koyarak kısıtladıkları ifade edilmektedir (Dias vd., 2016). Anderson (2016), ebeveynlerin büyük çoğunluğunun, ergenlik çağındaki çocuğun çevrimiçi davranışını kontrol etmek için bir dizi adım atmanın yanı sıra, çevrimiçi davranışlarda nelerin kabul edilebilir ve nelerin kabul edilemez olduğu hakkında çocuklarıyla konuşarak sorunları önlemek için proaktif bir yaklaşım benimsediğini belirtmektedir. Bu çalışma da her ne kadar aktif ve bilgilendirici bir arabuluculuk baskın görünse de ebeveyn ve çocuğun dijital becerilerinin düşük olduğu durumda kısıtlayıcı arabuluculuğu tercih ettiğini göstermektedir (Livingstone vd., 2017).

Ebeveyn gözünden bakıldığında ebeveynlerin çocuklarının internette karşılaştığı üzücü durumlar hakkında çok az veya sınırlı bir farkındalığa sahip olduğu

görülmektedir. Bu durum aslında çocuğu ile internet deneyimi hakkında konuştuğunu söyleyen ebeveyn sayısına bakıldığında tutarlı bir sonuç olarak görünmemektedir. Cho ve Cheon (2005) çocukların negatif internet içeriğine çoğu ebeveynin beklediğinden daha fazla maruz kaldığını belirtmektedir. Buradaki farkındalık konusundaki açığın en önemli nedeni de daha ciddi sorunları ebeveynleri ile daha az konuşuyor olmaları ile açıklanabilir. İnternette yaşanan sorunlar sonucu çocuğun üzüntü durumu sorulduğunda da ebeveynlerin çoğunun çocuğunun bunu önemsemediğine dair bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Benzer şekilde İrlanda İnternet Güvenliği Farkındalık merkezinin yaptığı çalışmada da ebeveynlerin büyük çoğunluğu çocuklarının internette başına gelen bir şeyden rahatsız olup olmadıklarının, çevrimiçi bir şeye ne sıklıkla üzüldüğünün farkında olmadığı ortaya çıkmaktadır (NACOS, 2021). Aynı çalışmada ebeveynlerin yarısından azının, çocuklarının maruz kaldığı temas ve davranış risklerinin farkında olduğunu, çocukların zararlı çevrimiçi içeriğe maruz kaldığından ebeveynlerin sadece üçte birinin farkında olduğu, çocukların yaklaşık üçte birinin daha önce tanımadıkları kişilerle çevrimiçi iletişim kurdukları ve ebeveynlerin sadece onda birinin bunun farkında olduğu tespit edilmiştir (NACOS, 2021). Oysa gerçek bir aktif arabuluculuk durumunda bu gerçek durum ile algılanan durum arasındaki açığın kapanması mümkün görünmektedir. Bu nedenle çalışmada ebeveynlerin ifade ettiği aktif arabuluculuk eylemlerini gerçekten uygulayıp uygulamadıkları ve ne ölçüde çocuklarının internetteki deneyimleri hakkında fikir sahibi olduklarının anlaşılması için daha derinlemesine yöntemlerle araştırmaların yürütülmesi önem arz etmektedir.

Ebeveynler çocuklarının internette yaşadıkları risklerle ilgili daha iyimser bir algıya sahip olmakla beraber, internet problemleri ile başa çıkmada çocuklarına güven duymaktadırlar. Hatta gelecekte çocuklarının internette bir sorun yaşama ihtimalini de düşük bulmaktadırlar. Bunun temel nedeni her ne kadar belirli değilse de çocukların dijital becerilerine güvenmeleri şeklinde yorumlanabilmektedir. Ayrıca dijital dünyaya ilişkin genel algının bu algıyı da etkilediği söylenebilir. Dijital teknolojilerle ilgili olumsuz algıların ebeveynler için çocuklarının dijital cihazlarla etkileşimine aracılık etmede büyük zorluklara yol açtığını, olumlu algılara sahip ebeveynlerin ise arabuluculuk konusunda çocuklarına daha fazla güvenme eğiliminde oldukları görülmüştür (Nikken ve de Haan, 2015; Plowman, 2015). Ayrıca ebeveynler bu tehlikelerin, kısıtlı internet yaşantısı olan küçük yaşlardaki çocuklar açısından karşılaşılabiliyor olmadığını düşünebilmektedirler. Dias ve diğerleri (2016), ebeveynler yabancılarla temas, mahremiyetin ihlali, siber zorbalık ve pedofili gibi tehlikelerin farkındadır, ancak çocuklarının bu kadar erken yaşta bunlara maruz kalmadığını düşündükleri için bunların gelecekle ilgili endişeler olduğuna inandıkları tespitini yapmaktadırlar.

Çocukların internette yaşadıkları sorunlara ilişkin daha olumlu olmalarının diğer bir nedeni ebeveynlerin internet kaynaklı problemleri daha çok teknik sorunlar olarak algılamaları olabilir. Birçok ebeveynin özellikle aşırı ekran süresi ve şiddet içeren içerikler nedeniyle dijital teknolojilerin potansiyel zararları konusunda endişeler yaşamaktadırlar (Plowman ve Hancock, 2014 ; Zaman vd., 2016). Öte yandan günümüzde dijital ortamlarda yaşanan sorunların büyük bir kısmı aslında sosyal etkileşimden kaynaklı sorunlardır ve bu konuda başa çıkma stratejileri konusunda çocukların desteğe ihtiyacı vardır. Kuldaz ve diğerleri (2023), çocukların internet ve özellikle sosyal medya kullanımı, ebeveyn arabuluculuk stratejilerinde ve farkındalığında önemli değişiklikler yapan fırsatlar ve riskleri beraberinde getirdiğine vurgu yapmaktadır. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklarının daha iyi gözlemlenmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak ebeveynlerin dijital becerilerle arabuluculuk stratejilerini uygulama becerileri incelendiğinde genel olarak olumlu bir tablo ortaya çıksa da bazı ayrıntılarda

eksik kaldıkları görülmektedir. Özellikle uygulamalı becerilerde eksik kaldıkları, dijital becerilerinin mobil cihazlarla bağlantılı olarak geliştirebildikleri görülmektedir. Bu çalışma temsil ediciliği açısından çok önemli sayıda ebeveyne ulaşmıştır ve ebeveynlerin soruları samimi biçimde cevapladıkları varsayılmaktadır. Çıkan sonuçlarda, bazı becerilere ve arabuluculuk stratejilerin ilişkin rakamların yüksek görünmesi sosyal beğenirlikle açıklanabilir. Ayrıca uzun bir anket olması sebebiyle yeterince özenli cevapların alınıp alınmadığı bilinmemektedir. Bu açıdan birebir gözlem ve görüşmelere dayalı yeni araştırmalar gerekmektedir. Ayrıca, soruların tamamen nicel olması, nitel bulgularla desteklenmemesi sebebiyle çıkan sonuçların yorumlanması açısından bazı sınırlılıklara sahiptir. Ayrıca çalışmada kestirimsel analizlerin olmaması da yorumlamaları kısıtlamaktadır, örneğin dijital becerilerle arabuluculuk stratejileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymamaktadır. Symons ve diğerleri (2017), ebeveyn farkındalığını artıran veya azaltan ebeveyn faktörlerinin doğru bir ölçümünün ve kavramsal çerçevesinin gerekliliğini ifade etmektedir. Bu nedenle daha genel ve geniş araştırmalar yerine daha derinlikli ve nedenleri ortaya koyucu, güvenilir ölçüm araçları içeren yeni çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Öneriler

Bu çalışmanın bulguları kapsamında ilgili paydaşlara yönelik öneriler beş başlık altında toplanmıştır:

Ebeveyn Eğitim Programları: Ebeveynlere dijital becerileri artırmaları için eğitim programları düzenlemek, özellikle operasyonel becerilerin ve temel programlama bilgilerinin geliştirilmesine odaklanabilir. Bu programlar, dijital göçmen ebeveynlere teknolojiye uyum sağlama konusunda yardımcı olabilir.

Çocuklarla İşbirlikçi Öğrenme: Ebeveynler, çocuklarıyla birlikte dijital dünyayı keşfedebilir ve öğrenebilirler. Özellikle çocuklarıyla birlikte programlama veya içerik oluşturma gibi aktiviteleri deneyimlemek, hem eğlenceli bir etkileşim sağlar hem de ebeveynlerin teknik becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.

Dijital Risk Farkındalığı: Ebeveynlerin, internetin getirdiği riskler ve olası tehlikeler konusundaki farkındalığını artırmak için bilgilendirici çalışmalar düzenlenebilir. Bu çalışmalar, ebeveynlerin çocuklarıyla daha etkili iletişim kurmalarına ve potansiyel tehlikeleri daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir.

Çocukların Dijital Deneyimlerini Aktif Takip: Ebeveynlerin çocuklarının dijital deneyimlerini daha yakından takip etmeleri, çocukların maruz kaldığı durumları daha iyi anlamalarını sağlayabilir. Ebeveynlerin çocuklarıyla açık iletişim içinde olmaları ve çocuklarının çevrimiçi yaşantılarını daha etkili şekilde gözlemlemeleri önemlidir.

Ebeveyn Arabuluculuğu Takibi: Ebeveynlerin aktif arabuluculuk eylemlerini gerçekten uygulayıp uygulamadıkları ve ne ölçüde çocuklarının internetteki deneyimleri hakkında fikir sahibi olduklarının anlaşılması için daha derinlemesine yöntemlerle araştırmalar yürütülebilir.

Topluluk Destek ve İşbirliği: Ebeveynler, diğer ebeveynlerle topluluk grupları oluşturarak deneyimlerini paylaşabilir ve birbirlerine destek olabilirler. Aynı zamanda okullar, kütüphaneler veya diğer kuruluşlarla işbirliği yaparak dijital beceri eğitimleri ve farkındalık etkinlikleri düzenleyebilirler.

Ebeveynlere Yönelik Araştırma Önerisi: Bu çalışmanın sınırlılıkları, araştırmadaki anketlerin uzun olması, soruların tamamen nicel olması, nitel bulgularla desteklenmemesi, ebeveynlerden yeterince özenli cevapların alınıp alınmadığının

bilenemiyor olmasıdır. Bu nedenle daha genel ve geniş araştırmalar yerine, birebir gözlem ve görüşmelere dayalı daha derinlikli ve nedenleri ortaya koyucu, güvenilir ölçüm araçları içeren yeni çalışmalar yapılabilir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını beyan etmiştir

Kaynakça

- Anderson, M. (2016). Parents, Teens and Digital Monitoring: Parents Monitor Their Teen's Digital Behavior in A Number Of Ways, But Using Technical Means Like Parental Controls is Less Common. Pew Research Center. Pew Research Center, Washington DC. <https://www.pewresearch.org/internet/2016/01/07/parents-teens-and-digital-monitoring/>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Asongu, S. A., Orim, S. M. I., ve Nting, R. T. (2019). Inequality, Information Technology, and Inclusive Education In Sub-Saharan Africa. *Technological Forecasting and Social Change*, 146, 380–389.
- Bakó, R. K. ve Tókéş, G. E. (2018). Parental Mediation and Romanian Young Children's Digital Practices. *Revista Romana de Sociologie*, 29(1/2), 23-36.
- Barnes, R. ve Potter, A. (2021). Sharenting and Parents' Digital Literacy: An Agenda for Future Research. *Communication research and practice*, 7(1), 6-20.
- Bartlett, J. E., Kotrlík, J. W. ve Higgins, C. C. (2001). Organizational Research: Determining Appropriate Sample Size in Survey Research. *Information Technology, Learning and Performance Journal*, 19(1), 43-50.
- Billon, M., Crespo, J. ve Lera-Lopez, F. (2021). Do Educational Inequalities Affect Internet Use? An Analysis for Developed and Developing Countries. *Telematics and Informatics*, 58, 101521.
- Bittman, M., Rutherford, L., Brown, J. ve Unsworth, L. (2011). Digital Natives? New and Old Media and Children's Outcomes. *Australian Journal of Education*, 55(2), 161–175.
- Boyd, D. ve Hargittai, E. (2013). Connected and Concerned: Variation in Parents' Online Safety Concerns. *Policy & Internet*, 5(3), 245-269.
- Büchi, M., Just, N. ve Latzer, M. (2016). Modeling The Second-Level Digital Divide: A Five-Country Study of Social Differences in Internet Use. *New Media & Society*, 18(11), 2703–2722.
- Ceyhan, A. A. (2011). Ergenlerin Problemleri İnternet Kullanım Düzeylerinin Yordayıcıları. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(2), 85-94. https://cms.cogepderg.com/Uploads/Article_27654/cogepderg-18-85.pdf, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Chassiakos, Y. L. R., Radesky, J., Christakis, D., Moreno, M. A. ve Cross, C. (2016). Children and Adolescents and Digital Media. *Pediatrics*, 138(5), e20162593. <https://publications.aap.org/pediatrics/article/138/5/e20162593/60349/Children-and-Adolescents-and-Digital-Media>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].

- Cho, C. H., & Cheon, H. J. (2005). Children's Exposure to Negative Internet Content: Effects of Family Context. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 49(4), 488-509.
- Creswell, J.W. (2015). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*, Enhanced Pearson Etext with Loose-Leaf Version--Access Card Package. London: Pearson Education.
- Dehue, F., Bolman, C. ve Völlink, T. (2008). Cyberbullying: Youngsters' Experiences and Parental Perception. *CyberPsychology & Behavior*, 11(2), 217-223.
- Dias, P., Brito, R., Ribbens, W., Daniela, L., Rubene, Z., Dreier, M., Gemo, M., Di Gioia, R. ve Chaudron, S. (2016). The Role of Parents in The Engagement of Young Children With Digital Technologies: Exploring Tensions Between Rights of Access and Protection, from 'Gatekeepers' to 'Scaffolders'. *Global Studies of Childhood*, 6(4), 414-427.
- Emosda, E. ve Annisa, V. (2020). Digital Literacy Skills on The Generation of Digital Immigrants. In *Proceeding of International Conference on Social Sciences*, pp. 81-88. <https://jurnal.umj.ac.id/index.php/ICSS/article/download/6443/4163>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E. ve Hyun, H. H. (2012). *How to Design and Evaluate Research in Education* (7th ed.). New York: McGraw-hill.
- Global Kids Online. (2020). Global Kids Online Survey Questionnaire Version 1. <http://globalkidsonline.net/tools/survey/v1/>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Guan, S. S. A. ve Subrahmanyam, K. (2009). Youth Internet Use: Risks and Opportunities. *Current Opinion in Psychiatry*, 22(4), 351-356. <https://psycnet.apa.org/record/2009-16916-003>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Gürbüz, B. (2018). İstatistik (Evren ve Örneklem). *Ankara Üniversitesi Açık Ders Malzemeleri Havuzu*. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/105487/mod_resource/content/1/ders%209%20evren%20ve%20orneklem%20202.pdf, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Hilbert, M. (2011). Digital Gender Divide or Technologically Empowered Women in Developing Countries? A Typical Case of Lies, Damned Lies, And Statistics. *Women's Studies International Forum*, 34(6), 479-489.
- Huck, S. W. (2012). *Reading Statistics and Research* (6. baskı). Boston: Pearson.
- İBBS (2023). *Kalkınma Planlamasında İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması*. <https://ka.gov.tr/sayfalar/kalkinma-planlamasinda-istatistikî-bolge-birimleri-siniflandirmasi--24>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Jayakumar, R. ve Janaki, T. (2017). Role of Media in Child Development. *Media and Child Development*, (1), 247-253, New York: Lulu Publication.
- Kabakçı Yurdakul, İ., Dönmez, O., Yaman, F. ve Odabaşı, H. F. (2013). Digital Parenting and Changing Roles. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12 (4) , 883-896.
- Karagöz, Y. (2017). *SPSS ve AMOS Uygulamalı Nitel-Nicel-Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karakaya, İ. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. A. Tanrıöğen (Editör). Ankara: Anı Yayınları.
- Karaoğlan Yılmaz F.G. ve Çavuş Ezin Ç. (2017). Ebeveynlerin Bilgi Güvenliği Farkındalıklarının İncelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(2), 41-57.

- Karasar, N. (1998). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama Yöntemi*. Ankara: Pars Matbaacılık.
- Kasıkçı, D.N., Çağiltay, K., Karakuş Yılmaz, T., Kurşun, E., Ogan C (2014). Türkiye ve Avrupa'daki Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230-243.
- Kılıç, S. (2013). Örneklem Yöntemleri. *Journal of Mood Disorders*, 3(1), 44-46.
- Kopuz, T., Turgut, Y. E., & Akti Aslan, S. (2022). Dijital Ebeveynlik Tutumu ile Çocukların Güvenli İnternet Kullanımları Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(42), 123-153.
- Krejcie, R. V. ve Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Ktoridou, D., Eteokleous, N. ve Zahariadou, A. (2012). Exploring Parents' and Children's Awareness on Internet Threats in Relation to Internet Safety. *Campus-wide Information Systems*, 29(3), 133-143.
- Kuldass, S., Sargioti, A., Norman, J. O. H. ve Staksrud, E. (2023). A Transactional Framework of Parenting for Children's Internet Use: A Narrative Review of Parental Self-Efficacy, Mediation, and Awareness of Online Risks. *International Journal of Communication*, 17(2023), 1717-1736.
- Lin, J. M. C. ve Liu, S. F. (2012). An Investigation into Parent-Child Collaboration in Learning Computer Programming. *Journal of Educational Technology & Society*, 15(1), 162-173.
- Livingstone S. (2007). Strategies of Parental Regulation in The Media-Rich Home. *Computers in Human Behavior*, 23(2), 920-941.
- Livingstone, S. (2019). EU Kids Online. In R. Hobbs & P. Mihailidis (Eds.), *The international encyclopedia of media literacy*. New York: John Wiley & Sons.
- Livingstone, S. ve Smith, P. K. (2014). Annual Research Review: Harms Experienced by Child Users of Online and Mobile Technologies: The Nature, Prevalence and Management of Sexual and Aggressive Risks in The Digital Age. *Journal of child psychology and psychiatry*, 55(6), 635-654.
- Livingstone, S. ve Haddon, L. (2008). Risky Experiences for Children Online: Charting European Research on Children and The Internet. *Children & Society*, 22(4), 314-323.
- Livingstone, S. ve Helsper, E. (2010). Balancing Opportunities and Risks In Teenagers' Use of The Internet: The Role of Online Skills and Internet Self-Efficacy. *New media & society*, 12(2), 309-329.
- Livingstone, S., Blum-Ross, A. ve Zhang, D. (2018). What Do Parents Think, and Do, About Their Children's Online Privacy?, <http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/87954>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Livingstone, S., Mascheroni, G. ve Staksrud, E. (2015). Developing A Framework for Researching Children's Online Risks and Opportunities in Europe. *School of Economics and Political Science*. <http://eprints.lse.ac.uk/64470/>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A. ve Folkvord, F. (2017). Maximizing Opportunities and Minimizing Risks for Children

- Online: The Role of Digital Skills in Emerging Strategies of Parental Mediation. *Journal of Communication*, 67, 82-105.
- Loges, W. E. ve Jung, J. Y. (2001). Exploring The Digital Divide: Internet Connectedness and Age. *Communication Research*, 28(4), 536-562. <https://www.ec.tuwien.ac.at/~dieter/teaching/GmA/Loges2001.pdf>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- López, NMM., Robles, ACG, Gómez, ACT ve Hernández, AJ. (2017). Digital Literacy to Parents in The Use of Social Networks. *Alteridad*, 12(1), 22-33.
- Manap, A. ve Durmuş, E. (2021). Dijital Ebeveynlik Farkındalığının Aile İçi Roller ve Çocukta İnternet Bağımlılığına Göre İncelenmesi. *e-International Journal of Educational Research*, 12(1), 141-156.
- McDougall, J., Readman, M. ve Wilkinson, P. (2018). The Uses of (Digital) Literacy. *Learning, Media and Technology*, 43(3), 263-279.
- McGuire, L. ve O'Higgins Norman, J. (2017). Parents Coping with Cyberbullying: A Bioecological Analysis. In S. Bauman ve M. Campbell (Editörler), *Reducing Cyberbullying in Schools* (pp. 61-72). Academic Press. <https://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/B9780128114230000055>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Moreno, M. A., Jelenchick, L. A. ve Christakis, D. A. (2013). Problematic İnternet Use Among Older Adolescents: A Conceptual Framework. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1879-1887.
- NACOS. (2021). *Report of A National Survey of Children, Their Parents and Adults Regarding Online Safety*. <https://assets.gov.ie/204409/b9ab5dbd-8fdc-4f97-abfc-a88afb2f6e6f.pdf>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Nevski, E. ve Siibak, A. (2016). The Role of Parents and Parental Mediation on 0-3-Year Olds' Digital Play with Smart Devices: Estonian Parents' Attitudes and Practices. *Early Years*, 36(3), 227-241.
- Nikken, P. ve de Haan, J. (2015). Guiding Young Children's İnternet Use at Home: Problems That Parents Experience in Their Parental Mediation and The Need for Parenting Support. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(1). <https://cyberpsychology.eu/article/view/4327>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Plowman, L. (2015). Researching Young Children's Everyday Uses of Technology in The Family Home. *Interacting with Computers* 27(1), 36-46.
- Plowman, L. ve Hancock, J. (2014). Six Questions That Parents Ask About Children's Use of Digital Media: A Review. London: *The Children's Media Foundation*. <http://www.thechildrensmediafoundation.org/>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Plowman, L., McPake, J. ve Stephen, C. (2008). Just Picking It Up? Young Children Learning with Technology at Home. *Cambridge Journal of Education*, 38(3), 303-319.
- Prensky, M. (2004). *The Emerging Online Life of The Digital Native: What They Do Differently Because of Technology, and How They Do It, The Emerging Online Life of the Digital Native*. http://www.marcprensky.com/writing/Prensky-The_Emerging_Online_Life_of_the_Digital_Native-03.pdf, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].

- Rainie, L. (2016). The Digital Divides 2016. <https://www.pewresearch.org/internet/2016/07/14/digital-divides-2016/>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Reginasari, A. ve Annisa, V. (2018). Menggali Pengalaman Menggunakan Teknologi Berbasis Internet Dalam Mempersiapkan Indonesia Menuju Industri 4.0. *Jurnal Penelitian Kebijakan Pendidikan*, 11 (3), 183-196. <https://pdfs.semanticscholar.org/873a/f447f552d175e15825cd33746442235d9671.pdf>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Robles, M. (2019). Digital Divide and The Information and Communication Society in Spain. *Sociologija I Prostor*, 291-307. <https://hrcak.srce.hr/96095>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Staksrud, E. (2013). Online Grooming Legislation: Knee-Jerk Regulation?. *European Journal of Communication*, 28(2), 152-167. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0267323112471304>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Symons, K., Ponnet, K., Emmery, K., Walrave, M. ve Heirman, W. (2017). Parental Knowledge of Adolescents' Online Content and Contact Risks. *Journal of Youth and Adolescence*, 46, 401-416. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10964-016-0599-7>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Tonta, Y. (2009). Dijital Yerliler, Sosyal Ağlar ve Kütüphanelerin Geleceği. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(4), 742-768. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/814257>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Turgut, Y. E. ve Aslan, A. (2016). Çocukların Karşılaştıkları İnternet Riskleri ve Ebeveyn Arabuluculuğu. In *4th International Instructional Technologies Teacher Education Symposium*, Elazığ: Türkiye (pp. 337-344). <https://www.academia.edu/download/54371172/3>. Tam Metin.pdf, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Van Deursen, A. ve Van Dijk, J. (2011). Internet Skills and The Digital Divide. 13(6), 893-911. *New Media and Society*. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1461444810386774>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Vincent, R. C. (2016). The Internet and Sustainable Development: Communication Dissemination and The Digital Divide. *Perspectives on Global Development & Technology*, 15(6), 605-637. https://brill.com/view/journals/pgdt/15/6/article-p605_2.xml, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- We are Social. (2023). Digital 2023: Global Overview Report. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Yurdakul, I. K., Çoklar, A. N., & Guyer, T. (2019). Ebeveynlerin Dijital Ebeveynlik Yeterliklerinin Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199). <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/7897/2944>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Yaman, F., Yurdakul, I.K., Akbulut, Y. ve Dönmez, O. (2022). An Examination of The Digital Parenting Profiles in Turkey. *Child Psychiatry & Human Development*.

<https://link.springer.com/article/10.1007/s10578-022-01410-y>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].

- Yu, J., Bai, C. ve Roque, R. (2020). Considering Parents in Coding Kit Design: Understanding Parents' Perspectives and Roles. *In Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems* (pp. 1-14). <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3313831.3376130>, [Erişim Tarihi: 17.09.2023].
- Zaman, B., Nouwen, M., Vanattenhoven, J., De Ferrerre, E. ve Van Loy, J. (2016). A Qualitative Inquiry into the Contextualized Parental Mediation Practices of Young Children's Digital Media Use at Home. *Journal of Broadcasting and Electronic Media* 60(1), 1-22.
- Zhang, M. (2015). Internet Use that Reproduces Educational Inequalities: Evidence from Big Data. *Computers & Education*, 86, 212-223.
- Zhou, P., Chen, F., Wang, W., Song, P. ve Zhu, C. (2019). Does the Development of Information and Communication Technology and Transportation Infrastructure Affect China's Educational Inequality? *Sustainability*, 11(9), 2535.